



Open Education for Young Europeans
through History, Art and Cultural Learning

Open Education for Young Europeans through History, Art and Cultural Learning

Εκπαιδευτική Μεθοδολογία OpenEYE

Συντάχθηκε από
University of South-Eastern Norway (USN)

Με τη συνδρομή των εταίρων του έργου

Izobrazevalni Center Geoss d.o.o. (SL), Provincia di Livorno (IT), PRISMA Κέντρο Αναπτυξιακών
Μελετών (GR), Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης (GR), Osnovna sola Litija (SL)

Φεβρουάριος, 2021



Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην παραγωγή της παρούσας έκδοσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών, και η Επιτροπή δεν μπορεί να αναλάβει την ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Μέρος 1: Βασικές αρχές της Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας OpenEYE	5
Υιοθέτηση μιας προσέγγισης με επίκεντρο τον μαθητή	7
Υιοθέτηση πολυγλωσσικής και πολυπολιτισμικής προσέγγισης	7
Χρήση πολιτιστικών εκφράσεων ως μέσων για να γίνει η εκμάθηση γλωσσών αποτελεσματική και ελκυστική	8
Χρήση μη-τυπικών μεθόδων μάθησης και ομαδικής εργασίας	9
Υιοθέτηση μιας προσέγγισης χωρίς αποκλεισμούς για τους φορείς μάθησης	10
Μέρος 2: Πρακτικά παραδείγματα	12
Μια προσέγγιση με επίκεντρο τον μαθητή	12
Μια πολυγλωσσική προσέγγιση	14
Ιδιαίτερη έμφαση στις πολιτιστικές εκφράσεις	17
Μη τυπικές μέθοδοι μάθησης	21
Μια συμμετοχική προσέγγιση	24

Εισαγωγή

Σκοπός: Ο κύριος σκοπός αυτής της μεθοδολογίας είναι η δημιουργία ενός πλαισίου παιδαγωγικών αρχών για την ανάπτυξη μιας πρακτικής εργαλειοθήκης για εκπαιδευτικούς που εργάζονται με μετανάστες/πρόσφυγες μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την βελτίωση των γλωσσικών ικανοτήτων τους (στη γλώσσα διδασκαλίας ή και σε ξένες γλώσσες) και την κοινωνική ενσωμάτωση τους. Αυτές οι αρχές βασίζονται στα ευρήματα από τα αποτελέσματα έρευνας εκπαιδευτικών αναγκών των εκπαιδευτικών και μαθητών, καθώς και συζητήσεις ομάδων εστίασης με γονείς μαθητών με μεταναστευτικό/προσφυγικό υπόβαθρο, που υλοποιήθηκαν στις 4 χώρες του έργου. Τα ευρήματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στη Νορβηγία, την Ελλάδα, τη Σλοβενία και την Ιταλία, καθώς και η συνθετική έκθεση που συγκεντρώνει τα ευρήματα της έρευνας είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο του έργου: www.erasmusopeneye.eu

Οι βασικοί στόχοι της μεθοδολογίας συνοψίζονται ως εξής:

1. Η παροχή στους εκπαιδευτικούς γνώσεων και δεξιοτήτων για να προσφέρουν πολιτιστικά ευαίσθητη εκπαίδευση σε μαθητές με μεταναστευτικό/προσφυγικό υπόβαθρο.
2. Η εισαγωγή των εκπαιδευτικών σε μια ποικιλία καινοτόμων προσεγγίσεων που θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη της γλωσσομάθειας και της κοινωνικής ένταξης των μαθητών, και σε συγκεκριμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες που επικεντρώνονται στην ιστορία, τον πολιτισμό και την τέχνη.
3. Η οικοδόμηση της πολιτιστικής ευαισθητοποίησης και η αναγνώριση των πολιτιστικών επιπτώσεων μέσω της μάθησης που βασίζεται στον πολιτισμό.

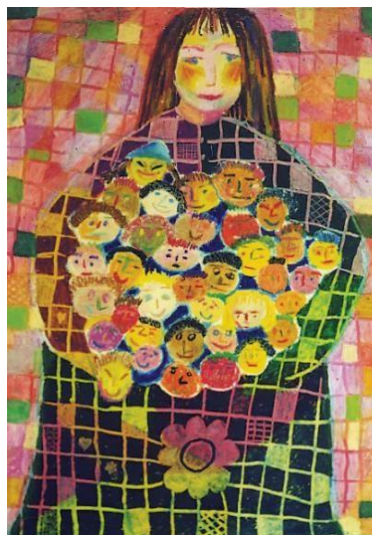
Ομάδες-στόχου: Οι ομάδες-στόχου αυτής της μεθοδολογίας είναι δύο:

1. Κύρια ομάδα στόχος: εκπαιδευτικοί σε τυπικό και μη-τυπικό πλαίσιο εκπαίδευσης που εργάζονται με μαθητές με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο ηλικίας 6-12 ετών.
2. Δευτερεύουσα ομάδα στόχος: μαθητές σε αυτό το ηλικιακό εύρος από διαφορετικά γλωσσικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα, με ιδιαίτερη έμφαση στους μαθητές με προσφυγικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Είναι δύσκολο να προσδιοριστεί με σαφήνεια το πολιτιστικό ή εκπαιδευτικό υπόβαθρο των προσφύγων και των νεοαφιχθέντων μαθητών. Σε ορισμένες χώρες, όπως η Νορβηγία, σε ορισμένους δήμους οι νεοαφιχθέντες μαθητές χωρίς προηγούμενες δεξιότητες γραφής και ανάγνωσης εντάσσονται σε εισαγωγικά μαθήματα μαζί με μαθητές με σταθερό εκπαιδευτικό υπόβαθρο από τις πατρίδες τους. Αυτοί οι μαθητές έχουν σημαντικά κενά στο σχολικό τους μόρφωση, αλλά μπορεί να κατέχουν δεξιότητες διάφορων άλλων γλωσσών μέσω της παραμονής τους, μεγαλύτερης ή μικρότερης διάρκειας, σε άλλες χώρες πριν από την άφιξή τους στη χώρα προορισμού (Burner & Carlsen, 2017). Ενώ η πιο συνηθισμένη προσέγγιση για την εκπαίδευση των μεταναστών/προσφύγων στις χώρες που συμμετέχουν στο παρόν έργο είναι οι νεοαφιχθέντες μαθητές να τοποθετούνται σε κανονικά σχολεία, το σύστημα της εκπαίδευσης των μεταναστών διαφέρει από χώρα σε χώρα. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι, ενώ οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που περιγράφονται στο παρόν έργο

αφορούν κυρίως μαθητές πρόσφυγες και μετανάστες, προορίζονται να ωφελήσουν και όλους τους μαθητές, ανεξάρτητα από το ατομικό τους υπόβαθρο. Η βάση για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση είναι ότι οι ικανότητες όλων των μαθητών, ανεξάρτητα από το ατομικό τους υπόβαθρο, ενισχύονται από εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που εστιάζουν στην ποικιλομορφία, στη διαπολιτισμική διάσταση και την πολυγλωσσία. Η κοινωνική ένταξη είναι εξίσου ευθύνη της κοινότητας αλλά και των ατόμων που επιδιώκουν να γίνουν μέρος αυτής.

Ιστορία, τέχνη και πολιτιστική μάθηση: Μια βασική υπόθεση του έργου OpenEYE είναι ότι η επικέντρωση στην ιστορία, την τέχνη και τον πολιτισμό μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για την προώθηση αυτών των ικανοτήτων και την υποστήριξη μαθητών με πολύ διαφορετικό γλωσσικό και πολιτιστικό υπόβαθρο. Αυτό περιλαμβάνει μια ποικιλία πολιτιστικών στοιχείων, μορφών τέχνης, λογοτεχνίας και αφήγησης, όπως τα παραμύθια και οι μύθοι. Προσεγγίσεις που βασίζονται σε πολιτιστικά στοιχεία όπως αυτά, είναι χρήσιμες για την εισαγωγή παιδιών με περιορισμένες γλωσσικές δεξιότητες σε νέους τρόπους επικοινωνίας, που κάνουν αποτελεσματικότερη τη διαδικασία της εκμάθησης και υποστηρίζουν την κοινωνική ένταξη σε ένα νέο περιβάλλον.



Δομή του εγγράφου:

Το Μέρος 1 αυτού του εγγράφου σκιαγραφεί τις βασικές παιδαγωγικές αρχές της μεθοδολογίας. Εδώ περιγράφονται με περισσότερες λεπτομέρειες οι παιδαγωγικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις που είναι ιδιαίτερα σχετικές με τις ομάδες στόχου.

Το Μέρος 2 προσφέρει παραδείγματα δραστηριοτήτων που παρουσιάζουν με ποιόν τρόπο αυτές οι παιδαγωγικές αρχές μπορούν να μεταφραστούν στην πράξη. Αυτά τα παραδείγματα προορίζονται επίσης να καθοδηγήσουν την ανάπτυξη της εργαλειοθήκης OpenEYE. Οι δραστηριότητες αυτές αλληλοσυνδέονται μέσω της βασικής αρχής της μαθητο-κεντρικής προσέγγισης με την αξιοποίηση πολιτιστικών στοιχείων. Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι οι βασικές αρχές στηρίζουν όλες τις δραστηριότητες του Μέρους 2.

Μέρος 1: Βασικές αρχές της Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας OpenEYE

Οι βασικές αρχές της Μαθησιακής Μεθοδολογίας του OpenEYE βασίζονται στα αποτελέσματα έρευνας που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου, όπου χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις για την χαρτογράφηση των αναγκών των εκπαιδευτικών που εργάζονται με μαθητές ηλικίας 6-12 ετών με προσφυγικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν μεγάλη ανάγκη για διαφορετικές προσεγγίσεις προκειμένου να διδάξουν σε πολυπολιτισμικές και πολυγλωσσικές τάξεις, να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας και επικοινωνίας με τους μαθητές σε ένα περιβάλλον ασφάλειας και συμμετοχής των γονέων των μαθητών. Επιπλέον, τα αποτελέσματα αποκάλυψαν τη σημασία της ενσωμάτωσης των πολιτιστικών στοιχείων και της διαπολιτισμικής μάθησης για τους μαθητές με προσφυγικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο και την ανάπτυξη μιας μεθοδολογίας που είναι πολιτισμικά ευαίσθητη προκειμένου να αποφεύγονται αρνητικές αντιδράσεις που βασίζονται σε στερεότυπα. Σύμφωνα με την έρευνα, πολλοί εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν ήδη μορφές τέχνης, όπως εικαστικές τέχνες, φωτογραφία, σχέδιο, μουσική, αφήγηση, πολιτιστική κληρονομιά, θέατρο, λογοτεχνία, ταινίες. Ωστόσο, η έκταση της χρήσης τέτοιων πολιτιστικών στοιχείων φαίνεται ότι ποικίλει και εξαρτάται από το υπόβαθρο και τα ενδιαφέροντα κάθε εκπαιδευτικού.

Επιλέξαμε την μεθοδολογική προσέγγιση της **Ενεργητικής Μάθησης** (Action Learning) για την εφαρμογή αλλαγών στην πράξη. Η Ενεργητική Μάθηση έχει μακρά ιστορία ως μεθοδολογικό εργαλείο σε διάφορους τομείς, μεταξύ άλλων της υγείας, της κοινωνικής πρόνοιας και της εκπαίδευσης. Πρόκειται για μια προσέγγιση από κάτω προς τα πάνω όπου εκπαιδευτικοί και γονείς, μαζί με διαμεσολαβητές - για παράδειγμα συναδέλφους από άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα ή εξωτερικούς ειδικούς και ερευνητές – δοκιμάζουν στην πράξη και σχεδιάζουν τις αλλαγές που θα ήθελαν να εφαρμόσουν (βλ. Σχήμα 1).

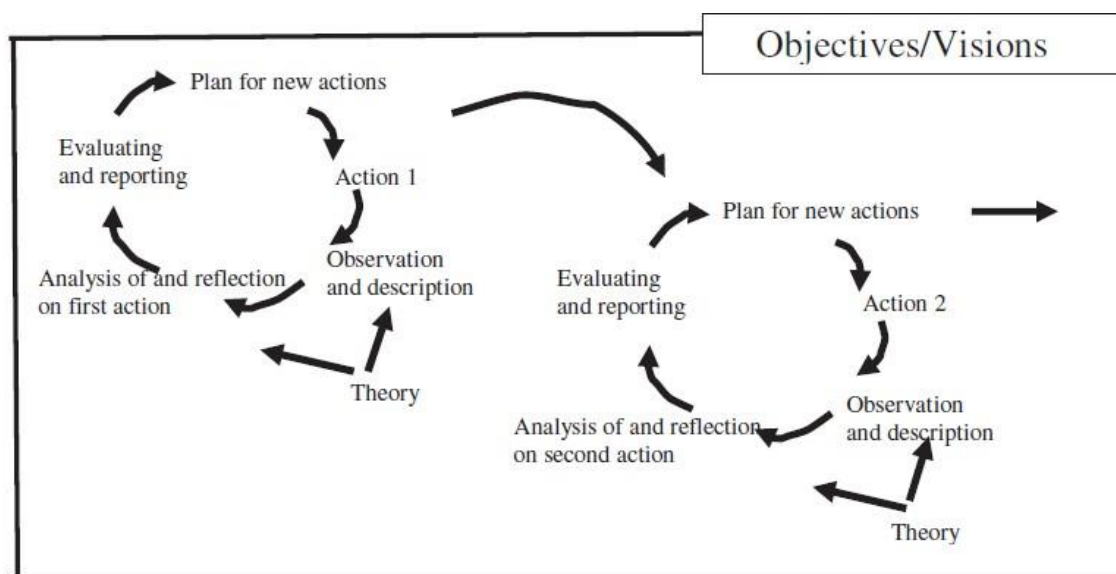


Figure 1. Learning cycle inspired by Carr and Kemmis (1986), Korthagen (1985) and Zuber-Skerritt (1992).

Το Σχήμα 1 δείχνει πώς λειτουργεί η μεθοδολογία Ενεργητικής Μάθησης για την εφαρμογή των προσεγγίσεων που περιγράφονται. Η μεθοδολογία OpenEYE βασίζεται στις δραστηριότητες που περιγράφονται παρακάτω και υλοποιείται μέσω της Εκπαιδευτικής Εργαλειοθήκης που περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Για παράδειγμα, μια ομάδα δασκάλων σε ένα δημοτικό σχολείο που χρειάζεται εργαλεία για να συνεργαστεί με παιδιά με προσφυγικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο, συζητά και επιλέγει δύο ή τρεις από τις δραστηριότητες της Εργαλειοθήκης. Κάθε δραστηριότητα σχεδιάζεται ώστε να εντάσσεται σε ένα ή περισσότερα μαθήματα, και ορίζεται ως μια δράση. Η δράση στη συνέχεια υλοποιείται, παρατηρείται και καταγράφεται. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρατηρήσει τον εαυτό του γνωρίζοντας πώς διεξάγεται η δράση - ή καλύτερα μπορεί να ζητήσει από έναν συνάδελφο του να παρατηρήσει τη διεξαγωγή της δράσης. Στο επόμενο βήμα, οι εκπαιδευτικοί (οι δάσκαλοι στο παράδειγμά μας), οι γονείς και άλλοι σχετικοί ενδιαφερόμενοι προβληματίζονται και αξιολογούν τη δράση. Η δράση σχετίζεται συνεχώς με τη θεωρία, για παράδειγμα τη θεωρία για την εκμάθηση γλωσσών και την πολιτιστική πολυμορφία. Αξιολογούν το τι ακριβώς έγινε - την εφαρμογή της δράσης- και κάνουν τις απαραίτητες προσαρμογές και αλλαγές πριν προχωρήσουν σε νέους κύκλους εφαρμογής της δράσης. Οι δράσεις μπορούν να επαναληφθούν και νέες παραλλαγές να δοκιμαστούν. Πρόκειται για μια συνεχή διαδικασία με τελικό στόχο τη σταδιακή αλλαγή πρακτικών και την υιοθέτηση των προσεγγίσεων που περιγράφονται παρακάτω. Η μεθοδολογία της Ενεργητικής Μάθησης είναι απλώς το μέσο.

Η μεθοδολογία OpenEYE **βασίζεται στην έρευνα**. Στηρίζεται σε στοιχεία έρευνας σε πολύγλωσσο και πολυπολιτισμικό περιβάλλον, για το πώς μαθαίνεται η γλώσσα, πώς κατανοείται και εφαρμόζεται η ποικιλομορφία και πώς οι διαδραστικές και επικοινωνιακές δεξιότητες ενισχύουν τη συμμετοχή και την ένταξη των μαθητών στην κοινωνία. Επιπλέον, η μεθοδολογική προσέγγιση για την εφαρμογή - η Ενεργητική Μάθηση - βασίζεται επίσης στην έρευνα.

Η εκπαιδευτική μεθοδολογία OpenEYE:

- βασίζεται στα αποτελέσματα της έρευνας του OpenEYE σχετικά με τις εκπαιδευτικές ανάγκες των ομάδων-στόχου
- εφαρμόζεται μέσω μιας προσέγγισης από τα κάτω προς τα επάνω χρησιμοποιώντας μια μεθοδολογία βασισμένη στην έρευνα που ονομάζεται Ενεργητική Μάθηση (Action Learning)
- ενθαρρύνει ποικίλες προσεγγίσεις για την εργασία με παιδιά με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο
- θεωρεί την πολιτιστική και γλωσσική πολυμορφία σημαντικό πόρο για τη γλωσσική ανάπτυξη
- προωθεί την κοινωνική ένταξη και τη διαπολιτισμική κατανόηση και διασφαλίζει ότι η πολιτιστική ευαισθησία λαμβάνεται υπόψη κατά την εφαρμογή της.
- χρησιμοποιεί την πολιτιστική έκφραση ως μέσο διευκόλυνσης της μάθησης και της ένταξης των παιδιών στη σχολική/τοπική κοινότητα

Παρακάτω περιγράφονται οι προσεγγίσεις που υποστηρίζουν τη μεθοδολογία OpenEYE και παρουσιάζονται παραδείγματα για το πώς ακριβώς η μεθοδολογία Ενεργητικής Μάθησης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εφαρμογή αλλαγών στην πράξη. Οι προσεγγίσεις περιλαμβάνουν την προσέγγιση με επίκεντρο τον μαθητή, την

πολυγλωσσία και την πολυπολιτισμικότητα, τις πολιτιστικές εκφράσεις, την μη τυπική μάθηση και την κοινωνική ένταξη.

Υιοθέτηση μιας προσέγγισης με επίκεντρο τον μαθητή

Η προσέγγιση με επίκεντρο τον μαθητή προσδιορίζεται ως η κινητοποίηση του μαθητή από τον εκπαιδευτικό για την ενεργό συμμετοχή του στη μαθησιακή διαδικασία (Dewey, 1916/2011; Vygotsky, 1978). Οι μαθητές βασίζονται στις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους (Dewey, 1938/1997), και αναπτύσσουν τις γνώσεις τους μέσω της μεταξύ τους επικοινωνίας και συνεργασίας. Αυτό είναι επίσης ένα βασικό χαρακτηριστικό της Επικοινωνιακής Εκμάθησης Γλωσσών, όπου οι μαθητές κινητοποιούνται να αλληλοεπιδρούν σε ένα παραγωγικό περιβάλλον (βλέπε για παράδειγμα Burner et al., 2019). Για τους μαθητές με προσφυγικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο οι γνώσεις και εμπειρίες που ήδη διαθέτουν συνιστούν το αρχικό γνωστικό πεδίο εκκίνησης της μαθησιακής διαδικασίας ανάπτυξής τους. Επιπλέον οι γνώσεις και οι εμπειρίες τους που προέρχονται από σπίτι τους και τη χώρα προέλευσης ποικίλλουν, τόσο επειδή κατά κανόνα μπορεί να μιλούν διαφορετικές πρώτες γλώσσες, αλλά και επειδή μπορεί να διαφέρουν σε τυχόν προηγούμενη εμπειρία με δομές φροντίδας ή εκπαίδευσης (π.χ. παιδικούς σταθμούς ή νηπιαγωγεία). Στην πράξη, νέες γνώσεις και πληροφορίες που απέχουν πολύ από το ήδη υπάρχον γνωστικό πεδίο είναι δύσκολο ή αδύνατο να αξιοποιηθούν και η μετάβασή τους σε ένα νέο γνωστικό πεδίο γίνεται πολύ δύσκολη.

Υπό τις συνθήκες αυτές, οποιαδήποτε προσέγγιση με επίκεντρο τον μαθητή πρέπει:

- να διασφαλίζει ένα ασφαλές περιβάλλον στο οποίο οι μαθητές μπορούν να επικοινωνούν, να προσλαμβάνουν νέα γνώση και να αναπτύσσονται
- να υιοθετεί δραστηριότητες που ενεργοποιούν τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών
- να ενθαρρύνει τους μαθητές να επικοινωνούν διαδραστικά με ενήλικες και συμμαθητές
- να χρησιμοποιεί διαδραστικές τεχνικές μάθησης που παρακινούν τους μαθητές να συνεργάζονται με συμμαθητές
- να προωθεί τη δράση και την αλληλεπίδραση μεταξύ προηγούμενων γνώσεων και εμπειριών και νέων γνώσεων

Υιοθέτηση πολυγλωσσικής και πολυπολιτισμικής προσέγγισης

Η πολυγλωσσία και η διαπολιτισμική ικανότητα είχαν ισχυρό αντίκτυπο στις εκπαιδευτικές πολιτικές τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Και οι δύο τομείς αντικατοπτρίζονται έντονα στο Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2001, 2018), το οποίο αναπτύχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και έχει διαμορφώσει τα εθνικά προγράμματα σπουδών στον τομέα της γλωσσομάθειας σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η βασική ιδέα της πολυγλωσσίας είναι ότι οι μαθητές νέων γλωσσών μπορούν να επωφεληθούν από τις συσσωρευμένες προηγούμενες γλωσσικές δεξιότητές τους όταν μαθαίνουν νέες γλώσσες: ο μαθητής «αναπτύσσει μια επικοινωνιακή ικανότητα στην οποία συνεισφέρει όλη η γλωσσική γνώση και η εμπειρία και όπου οι γλώσσες αλληλοσυνδέονται και αλληλοεπιδρούν» (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2001, σελ. 132). Αυτή η ιδέα έρχεται σε αντίθεση με τις παραδοσιακές απόψεις για την εκμάθηση γλωσσών, η οποία τείνει να θεωρεί ότι οι γλώσσες αποθηκεύονται σε ξεχωριστά διαμερίσματα στον εγκέφαλο και προσπαθεί να

αποφύγει την επαφή μεταξύ τους. Αυτή η παραδοσιακή άποψη αντανakλάται μερικές φορές στην εκπαίδευση και την κοινωνία γενικότερα και αντικατοπτρίζει τον τρόπο με τον οποίο οι ξένες γλώσσες συχνά διαχωρίζονται αυστηρά στις διαδικασίες μάθησης (βλέπε για παράδειγμα Burner & Carlsen 2019; Haukås, 2018).

Οι πρόσφατες έρευνες σχετικά με την πολυγλωσσία έχουν οδηγήσει στην παιδαγωγική έννοια της διαγλωσσικότητας (*translanguaging*)¹, μιας προσέγγισης στην οποία οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να ενθαρρύνονται να κάνουν χρήση ολόκληρου του γλωσσικού ρεπερτορίου τους, τόσο για τη γλωσσική ανάπτυξη όσο και για την αύξηση της αποδοχής της γλωσσικής πολυμορφίας στην κοινωνία γενικότερα (García & Wei, 2014). Ωστόσο, η έρευνα υπογραμμίζει ότι μια πολύγλωσση προσέγγιση πρέπει να εφαρμόζεται από τους εκπαιδευτικούς με ενεργό και συστηματικό τρόπο, και ότι η θετική στάση εκ μέρους των εκπαιδευτικών δεν οδηγεί αυτόματα σε διδασκαλία γλωσσών που ενσωματώνει γνώσεις σε άλλες γλώσσες.

Η διαπολιτισμική ικανότητα, επίσης, τονίζει την άποψη ότι οι διαφορετικές πολιτιστικές γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμο εργαλείο για τους μαθητές. Η κοινωνική και πρακτική εξοικείωση με μία γλώσσα μπορεί για παράδειγμα να μεταφερθεί σε ένα νέο περιβάλλον. Ο συνοδευτικός τόμος του CEFR με τίτλο *Ένα Πλαίσιο Αναφοράς για Πλουραλιστικές Προσεγγίσεις Γλωσσών και Πολιτισμών* (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2012), υπογραμμίζει επιπλέον τη σημασία της γλώσσας και του πολιτισμού για την ταυτότητα ενός ατόμου, τονίζοντας τη σημασία της γνώσης για τους πολιτισμούς των χωρών στις οποίες οι γλώσσες-στόχου ομιλούνται, αλλά και για την κουλτούρα των συμμαθητών στην ομάδα μάθησης και το άμεσο περιβάλλον (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2012, σελ. 33). Η έρευνα σχετικά με τη διαπολιτισμική ικανότητα χρησιμοποιεί τον όρο «αποκέντρωση» για να περιγράψει την ικανότητα υιοθέτησης από τους μαθητές άλλων απόψεων από τις δικές τους (βλέπε Dypedahl & Lund, 2020).

Επομένως, μια πολύγλωσση και διαπολιτισμική προσέγγιση στην εκπαίδευση πρέπει:

- να καλλιεργεί θετικές στάσεις μεταξύ των μαθητών απέναντι στις υπάρχουσες γλωσσικές τους δεξιότητες, ανεξάρτητα από τις γλώσσες που μιλούν
- να παρακινεί τους μαθητές να χρησιμοποιούν ενεργά ολόκληρο το γλωσσικό τους ρεπερτόριο στην εκμάθηση γλωσσών
- να ενθαρρύνει τους μαθητές να υιοθετούν και την άποψη των άλλων και να αναπτύσσουν ευαισθησία απέναντι στην πολιτιστική πολυμορφία

Χρήση πολιτιστικών εκφράσεων ως μέσων για να γίνει η εκμάθηση γλωσσών αποτελεσματική και ελκυστική

Ο όρος *πολιτιστικές εκφράσεις* όπως χρησιμοποιείται σε αυτό το έργο περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα μορφών τέχνης και προσεγγίσεων που σχετίζονται με την τέχνη. Στον τομέα της εκμάθησης γλωσσών, η χρήση της λογοτεχνίας, της αφήγησης, του κινηματογράφου και του θεάτρου είναι καθιερωμένα εργαλεία. Η λογοτεχνία και ο κινηματογράφος έχουν παραδοσιακά εκτιμηθεί τόσο επειδή παρέχουν αυθεντικά παραδείγματα χρήσης γλωσσών όσο και επειδή μπορούν να παρέχουν πληροφορίες για διαφορετικούς

¹ Η **Διαγλωσσικότητα** (Translanguaging) είναι η διαδικασία με την οποία πολύγλωσσοι χρησιμοποιούν τις γλώσσες τους ως ολοκληρωμένο σύστημα επικοινωνίας

πολιτισμούς και συγκεκριμένες απόψεις (βλέπε για παράδειγμα Bland, 2020; Villanueva, 2020). Με αυτόν τον τρόπο, η μυθοπλασία και η αφήγηση μέσω της ανάγνωσης ή της ταινίας μπορούν να κινητοποιήσουν το κοινό, διεγείροντας σημαντικές διαπολιτισμικές ικανότητες όπως η ενσυναίσθηση και η αμοιβαία κατανόηση. Αυτοί οι στόχοι έχουν βρεθεί και στον πυρήνα της θεατρικής προσέγγισης στην εκμάθηση γλωσσών, επισημαίνοντας ότι το θέατρο μπορεί να οδηγήσει τους μαθητές με έναν ιδιαίτερα αποτελεσματικό τρόπο σε διαφορετικές καταστάσεις και απόψεις, παράλληλα με την ενδυνάμωση των δεξιοτήτων επικοινωνίας, περιλαμβανομένης της εμβέλειας και της ευχέρειας του λεξιλογίου (βλ. παράδειγμα Wagner, 2002).

Οι εικαστικές προσεγγίσεις στην εκμάθηση γλωσσών μπορούν να συνδεθούν με πολυτροπικά κείμενα, όπου η σχέση μεταξύ εικόνας και κειμένου είναι κομβική, τόσο ως αντικείμενο μελέτης όσο και ως εργαλείο εκμάθησης γλωσσών (βλ. Για παράδειγμα Rimmereide, 2020). Αυτό περιλαμβάνει την παραγωγή πολυτροπικών κειμένων όπως εικονογραφημένα βιβλία, αφίσες και αφήγηση σε φυσική και ψηφιακή μορφή. Όπως το θέατρο, και η εικαστική τέχνη βοηθά τους μαθητές να οπτικοποιήσουν τη γλώσσα, υποστηρίζοντας έτσι ζωτικά τη γνωστική διαδικασία της ενσωμάτωσης μιας νέας γλώσσας, ιδιαίτερα για τους μαθητές νεαρής ηλικίας. Οι υποστηρικτές των προσεγγίσεων που σχετίζονται με την τέχνη επισημαίνουν επίσης τα διαπολιτισμικά οφέλη των δράσεων τέχνης για μαθητές με διαφορετικά πολιτισμικά και γλωσσικά ενδιαφέροντα, στους οποίους προσφέρουν «ευκαιρίες για την ενδυνάμωση της αυτοπεποίθησής τους, την ενίσχυση της πολυπολιτισμικής ευαισθητοποίησης, την υπερηφάνεια για την πολιτιστική τους κληρονομιά, τη συνειδητοποίηση του ρόλου τους και ευρύτερα της συμμετοχής τους στην κοινωνία» (New York State Education Department, 2010, σελ. 3).

Επομένως, μια προσέγγιση που χρησιμοποιεί πολιτιστικές εκφράσεις πρέπει:

- να εκμεταλλεύεται τις δυνατότητες εικαστικών, λογοτεχνικών, δραματικών και άλλων μορφών τέχνης για την υποστήριξη της εκμάθησης γλωσσών από τους μαθητές,
- να αντλεί από καλλιτεχνικές μορφές τόσο εκπαιδευτικό υλικό όσο και δημιουργικές προσεγγίσεις με επίκεντρο τον μαθητή
- να χρησιμοποιεί ποικίλες πολιτιστικές εκφράσεις που αντιπροσωπεύουν διαφορετικές πολιτιστικές απόψεις που εκπροσωπούνται στο μαθησιακό περιβάλλον και την κοινωνία γενικότερα

Χρήση μη-τυπικών μεθόδων μάθησης και ομαδικής εργασίας

Οι μη-τυπικές μέθοδοι μάθησης διακρίνονται από τις εμπειρικές και άτυπες μεθόδους μάθησης, οι οποίες δεν εφαρμόζονται βάσει σχεδίου ή δεν εντάσσονται σε ένα θεσμικό πλαίσιο. Αντίθετα, η μη-τυπική μάθηση λαμβάνει χώρα με «... έναν προγραμματισμένο αλλά πολύ προσαρμόσιμο τρόπο από ιδρύματα, οργανισμούς και σε ένα περιβάλλον εκτός των τομέων της τυπικής ή άτυπης εκπαίδευσης. Περιλαμβάνει το χαρακτηριστικό της διαμεσολάβησης όπως και η επίσημη εκπαίδευση, αλλά το κίνητρο για μάθηση μπορεί να είναι απολύτως εγγενές για τον μαθητή» (Eshach, 2007, σελ. 173). Οι μη-τυπικές μέθοδοι μάθησης βασίζονται συνήθως σε εγγενή κίνητρα εκ μέρους των εκπαιδευομένων, η συμμετοχή σε αυτές συνήθως δεν είναι υποχρεωτική (σε αντίθεση με την τυπική σχολική εκπαίδευση), δεν αξιολογούνται, γενικά καθοδηγούνται από επαγγελματίες εκπαιδευτές (όπως εκπαιδευτές νέων) ή από εθελοντές, και κατά κανόνα

δεν εντάσσονται σε ένα διαχρονικό πρόγραμμα. Μπορεί να επηρεάσουν το γνωστικό και το συναισθηματικό πεδίο των μαθητών, δημιουργώντας στους μαθητές συναισθήματα θαυμασμού, ενθουσιασμού και επιθυμίας να βελτιώσουν τις γνώσεις τους και να βιώσουν νέα πράγματα. Μερικά παραδείγματα φορέων που μπορεί να προσφέρουν μη τυπική μάθηση είναι επιστημονικά κέντρα, μουσεία, βιβλιοθήκες, βοτανικοί κήποι, ζωολογικοί κήποι, πλανητάρια, βιομηχανικοί χώροι και μη κυβερνητικές οργανώσεις που εργάζονται για τα δικαιώματα των παιδιών ή για περιβαλλοντικά ζητήματα. Είναι σημαντικό για τους εκπαιδευτές να λαμβάνουν υπόψη τη σχέση μεταξύ του προγράμματος σπουδών και των σχολικών δραστηριοτήτων και της μη τυπικής μάθησης, να επισκέπτονται το φορέα που προσφέρει μη τυπική μάθηση εκ των προτέρων, να ενημερώνουν τους εκπαιδευόμενους και να καταγράφουν τις προσδοκίες τους, να τους αναθέτουν την διεξαγωγή κάποιων εργασιών κατά την επίσκεψή τους στο φορέα, να ενημερώνουν τους γονείς τους και να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή τους, και να εξετάζουν με ποιόν τρόπο η μαθησιακή διαδικασία μπορεί να συμπληρώνεται από εργασία στο σπίτι (Eshach, 2007).

Επομένως, στις μη-τυπικές μεθόδους μάθησης πρέπει:

- να αξιοποιούνται τα εγγενή κίνητρα των εκπαιδευομένων
- να καθορίζονται σαφώς καθορισμένοι εκπαιδευτικοί στόχοι
- να συνεργάζονται οι μαθητές και οι γονείς τους στην οργάνωση της μη τυπικής μάθησης
- να συνδέονται οι εκπαιδευτικοί στόχοι με το πρόγραμμα σπουδών του σχολείου
- η διαδικασία μάθησης να περιλαμβάνει και συμπληρωματική εργασία στο σπίτι

Υιοθέτηση μιας προσέγγισης χωρίς αποκλεισμούς για τους φορείς μάθησης

Μια προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς σημαίνει ότι όλοι οι μαθητές, ανεξάρτητα από το υπόβαθρό τους, ωφελούνται από εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που εστιάζουν στην ποικιλομορφία, τη διαπολιτισμική ικανότητα και την πολυγλωσσία. Επιπλέον, η έρευνα εκπαιδευτικών αναγκών ανέδειξε τη σημασία που πρέπει να δίνεται στη συμμετοχή των οικογενειών ή γονέων των μαθητών. Οι οικογένειες και οι γονείς των μαθητών πρέπει να συμμετέχουν ενεργά, όχι μόνο επειδή βοηθούν στην ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των μαθητών και του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, αλλά και επειδή τα διάφορα πολιτιστικά στοιχεία που διαθέτουν μπορούν να εμπλουτίσουν τη σχολική κοινότητα. Η έρευνα σχετικά με τη συμμετοχή των γονέων στα σχολεία δείχνει ότι η ενεργή συνεργασία μεταξύ σχολείου και γονέων μπορεί να επηρεάσει αποφασιστικά τα κίνητρα, την πρόοδο και τα επιτεύγματα των μαθητών στο σχολείο (Oostdam & Hooge, 2013). Αρχικά και πρωτίστως εναπόκειται στους εκπαιδευτικούς να διευκολύνουν αυτήν τη συνεργασία και να διασφαλίσουν ότι περιορίζονται τα εμπόδια επικοινωνίας, για παράδειγμα με την υποστήριξη δίγλωσσων εκπαιδευτικών. Τα ευρήματα της έρευνας για τους γονείς με προσφυγικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο δείχνουν ότι η συμμετοχή τους στην εκπαίδευση των παιδιών είναι συχνά υψηλή, αλλά ότι υπάρχει έλλειψη ευκαιριών και συνθηκών για τη διασύνδεσή τους με τους εκπαιδευτικούς και την ευρύτερη σχολική κοινότητα (Schneider & Arnot, 2018). Σε γονικές κοινότητες με πολύ , πολιτισμικά διαφορετικό υπόβαθρο είναι σημαντικό να τονιστεί η δέσμευση για την εκπαιδευτική εξέλιξη των μαθητών ως κοινός τομέας ενδιαφέροντος των οικογενειών και των κηδεμόνων των μαθητών.

Επομένως σε μια προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς των ενδιαφερομένων πρέπει:

- να εμπλέκονται όλοι οι μαθητές και οι γονείς ανεξαρτήτως υποβάθρου (μεταναστευτικού/προσφυγικού ή μη)
- να υπάρχει οπωσδήποτε ενεργή επικοινωνία μεταξύ των φορέων μάθησης, ιδίως μεταξύ των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των οικογενειών / γονέων τους, προκειμένου να δημιουργηθεί αμοιβαία εμπιστοσύνη και μια κοινή συμμετοχή στην εκπαιδευτική πρόοδο των μαθητών
- να λαμβάνεται υπόψη ότι ενδέχεται να υπάρχουν εμπόδια επικοινωνίας και να βρίσκονται τρόποι αντιμετώπισης αυτών των εμποδίων
- να αναζητούνται ευκαιρίες ώστε να συμμετέχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι, π.χ. οικογένειες και κηδεμόνες, σε διαφορετικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες, τυπικές και άτυπες

Μέρος 2: Πρακτικά παραδείγματα

Μια προσέγγιση με επίκεντρο τον μαθητή

Παράδειγμα δραστηριότητας 1: Η Βαλίτσα Γλώσσας

Αυτή η δραστηριότητα είναι μια ευρέως χρησιμοποιούμενη τεχνική αφήγησης για τη συμμετοχή των μαθητών για την εκμάθηση βασικού λεξιλογίου σε δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία στη Νορβηγία. Ο εκπαιδευτής τοποθετεί ένα βιβλίο με μια ιστορία μαζί με αντικείμενα που σχετίζονται με την ιστορία σε μια τσάντα ή μια βαλίτσα. Αντί να διαβάζει απλώς την ιστορία, ο δάσκαλος παρουσιάζει πρώτα τα κύρια χαρακτηριστικά της ιστορίας - π.χ. τους κύριους χαρακτήρες, τα μέρη και τα αντικείμενα που παίζουν σημαντικό ρόλο, καθώς και σημαντικές λέξεις που οι μαθητές είναι απίθανο να γνωρίζουν.

Τα αντικείμενα βοηθούν τους μαθητές να οπτικοποιήσουν την ιστορία και τους κεντρίζουν το ενδιαφέρον και τις προσδοκίες για το τι πρόκειται να συμβεί. Επιπλέον, υποστηρίζουν την ανάπτυξη της γλώσσας δημιουργώντας συγκεκριμένους δεσμούς μεταξύ λέξεων και φυσικών αντικειμένων. Στην ιδανική περίπτωση, η δραστηριότητα πρέπει να διεξάγεται με ομάδες που δεν υπερβαίνουν τα πέντε παιδιά, έτσι ώστε όλα να έχουν την ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν τα αντικείμενα, να κάνουν ερωτήσεις και να συμμετέχουν ενεργά. Μια τυπική διαδικασία θα μπορούσε να ακολουθήσει τα εξής βήματα:

- δείξτε στους μαθητές το εξώφυλλο του βιβλίου. Τι θα μπορούσε να είναι αυτή η ιστορία;
- παρουσιάστε τον κύριο χαρακτήρα και τα σημαντικά αντικείμενα
- περιγράψτε το κύριο σημείο ή το πρόβλημα της ιστορίας
- διηγηθείτε πάλι την κύρια πλοκή χρησιμοποιώντας τα αντικείμενα
- περιγράψτε τμήματα του βιβλίου με βάση τις εικόνες που περιλαμβάνει
- η δέσμευση των εκπαιδευομένων είναι ζωτικής σημασίας: παρακινήστε τους μαθητές να κάνουν ερωτήσεις, σχόλια, να μιλήσουν για τους συσχετισμούς που κάνουν, τις αναμνήσεις τους κ.λπ.
- ενθαρρύνετε τους μαθητές να αναδημιουργήσουν την ιστορία χρησιμοποιώντας τα αντικείμενα (για παράδειγμα σε ένα μεταγενέστερο μάθημα)
- χρήσιμες δραστηριότητες που μπορούν να ακολουθήσουν σε μεταγενέστερο χρόνο είναι η δημιουργία σχεδίων με βάση την ιστορία και η δραματοποίηση σημαντικών επεισοδίων



Εικόνα: μια βαλίτσα γλώσσας για ένα νορβηγικό παιδικό βιβλίο (από: utdanningnytt.no)

Παράδειγμα δραστηριότητας 2: Χρήση τραγουδιών

Τα τραγούδια μπορούν να είναι ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό εργαλείο για την εξάσκηση στη βασική γλώσσα των μαθητών και για την κοινωνική τους ένταξη. Τα τραγούδια προκαλούν συχνά το ενδιαφέρον των νεότερων μαθητών λόγω των ρυθμικών χαρακτηριστικών τους, των ελκυστικών στίχων και πάνω από όλα επειδή το τραγούδι είναι μια ομαδική δραστηριότητα.

Τα παιδικά τραγούδια συχνά περιέχουν επαναλήψεις λέξεων και βασικές γλωσσικές δομές σε ένα ουσιαστικό πλαίσιο, και δίνουν μια ιδιαίτερη έμφαση στον ρυθμό των λέξεων και των φράσεων. Συνήθως, ο ρυθμός της γλώσσας είναι πιο αργός όταν τραγουδά κανείς. Αυτή η δραστηριότητα υποστηρίζει την εκμάθηση της γλώσσας τόσο από την άποψη της εκμάθησης του λεξιλογίου, όσο και της γραμματικής και της προφοράς. Ταυτόχρονα, στο τραγούδι, το ότι τα παιδιά τραγουδούν μαζί προωθεί την δημιουργικότητα και την κοινωνική συνοχή, υποβαθμίζει τις διαφορές στη γλωσσική ικανότητα, και εξασφαλίζει ένα ασφαλές περιβάλλον συνεργασίας και μάθησης. Είναι αρκετά εύκολο να βρεθούν παιδικά τραγούδια και ηχογραφήσεις σε πολλές διαφορετικές γλώσσες. Οι μαθητές και οι γονείς μπορούν επίσης να συμμετάσχουν στη συλλογή τραγουδιών που γνωρίζουν στη μητρική τους γλώσσα, τα οποία θα μπορούν να μάθουν τα παιδιά και να τα συζητήσουν στην τάξη.

Παράδειγμα δραστηριότητας 3: «Βρείτε κάποιον που..»

Το «Βρείτε κάποιον που..» είναι μια δραστηριότητα συνέντευξης που παίρνουν οι μαθητές από τους συνομηλίκους τους και συλλέγουν απαντήσεις για καθημερινές ερωτήσεις όπως αυτές στον πίνακα που ακολουθεί. Ο στόχος είναι να βρεθεί κάποιος μαθητής στην τάξη για κάθε μία από τις ερωτήσεις. Η δραστηριότητα επικεντρώνεται στις προφορικές δεξιότητες, επιτρέποντας στους μαθητές να εξασκούν καθημερινές φράσεις σε ένα ασφαλές περιβάλλον. Συχνά είναι χρήσιμο να συζητούνται εκ των προτέρων οι ερωτήσεις με τους μαθητές, για να ξεκαθαρίζονται τυχόν αβεβαιότητες ή γλωσσικά προβλήματα. Μια επικέντρωση στη γλωσσική πολυμορφία μπορεί επίσης να

προστεθεί συμπεριλαμβάνοντας ερωτήσεις σχετικά με τις γλωσσικές δεξιότητες. Ακολουθεί ένα δείγμα για τη δραστηριότητα:

Βρες κάποιον που...

έχει ένα κατοικίδιο ζώο	έχει αδελφό ή αδελφή	έχει πάει στο εξωτερικό	του αρέσουν τα επιτραπέζια παιχνίδια
μιλάει πολλές γλώσσες	του αρέσει ο κινηματογράφος	του αρέσει το σχέδιο	παίζει ένα μουσικό όργανο
έχει και μεσαίο όνομα	γεννήθηκε τον Ιανουάριο	του αρέσει το κολύμπι	έχει παρακολουθήσει ένα αγώνα ποδοσφαίρου

Η χρήση μιας μεθοδολογίας Ενεργητικής Μάθησης για την υλοποίηση μίας ή περισσότερων από τις παραπάνω δραστηριότητες σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί μελετούν την προσέγγιση με επίκεντρο τον μαθητή, σχεδιάζουν στη συνέχεια τις δράσεις (με βάση τα παραδείγματα δραστηριοτήτων που δίνονται εδώ), τις εφαρμόζουν στην πράξη, παρακολουθούν και αξιολογούν την εφαρμογή τους, πριν τις επαναλάβουν ξανά με τους ίδιους συμμετέχοντες ή με νέους συμμετέχοντες. Εάν είναι δυνατόν, ενδιαφερόμενοι, όπως οι γονείς, είναι σκόπιμο να συμμετέχουν στη διαδικασία.

Μια πολυγλωσσική προσέγγιση

Παράδειγμα δραστηριότητας 1: Χαιρετισμοί από όλο τον κόσμο

Οπτικά παραδείγματα γλωσσών που εκπροσωπούνται σε μια τάξη ή σχολείο σηματοδοτούν τη συμπεριφορά του σχολείου χωρίς αποκλεισμούς απέναντι στη γλωσσική ποικιλομορφία με έναν απλό αλλά αποτελεσματικό τρόπο. Για το σκοπό αυτό, οι μαθητές μπορούν να κληθούν να σχεδιάσουν φυσαλίδες ομιλίας με χαιρετισμούς στις μητρικές τους γλώσσες και διαλέκτους. Θα πρέπει να συμπεριληφθούν χαιρετισμοί στα αγγλικά και σε άλλες ξένες γλώσσες που μπορούν να μάθουν στο σχολείο. Μπορεί επίσης να προστεθεί και μια μικρή ετικέτα που κατονομάζει τη γλώσσα, καθώς και μια επεξήγηση της προφοράς όπου απαιτείται.

Τα τελικά προϊόντα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για μια συζήτηση για την ποικιλομορφία των γλωσσών που εκπροσωπούνται στην τάξη, για τη σύγκριση των συστημάτων γραφής που χρησιμοποιούνται στις γλώσσες αυτές και για μια απλή άσκηση προφοράς όπου κάθε μαθητής προφέρει τον χαιρετισμό του και μετά ο χαιρετισμός αυτός επαναλαμβάνεται από όλη την τάξη. Αυτό επιτρέπει σε κάθε μαθητή να ενεργεί ως ειδικός για τη γλώσσα του και ευαισθητοποιεί τους άλλους μαθητές για τα ειδικότερα χαρακτηριστικά της προφοράς και του τονισμού. Οι μαθητές μπορούν να διακοσμήσουν τις φυσαλίδες, για παράδειγμα συμπεριλαμβάνοντας μια σημαία της χώρας, ένα εθνικό σύμβολο, ένα διάσημο άτομο από τη χώρα ή ένα άτομο που φοράει παραδοσιακά ρούχα. Οι μαθητές μπορούν επίσης να κάνουν άλλα σχέδια, για παράδειγμα να σχεδιάσουν αντικείμενα που συνδέονται με τη χώρα τους (π.χ. ένα παγωτό για την Ιταλία ή μια άλκη για τη Νορβηγία).

Είναι σκόπιμο, τα τελικά προϊόντα της δραστηριότητας να εκτίθενται, για παράδειγμα στην είσοδο του σχολείου ή στην τάξη.



Παράδειγμα δραστηριότητας 2: Δημιουργία γλωσσικού οικογενειακού δέντρου

Η γλώσσα και οι διάλεκτοι που χρησιμοποιούμε συνιστούν ένα σημαντικό στοιχείο του ποιοι είμαστε - από πού προέρχεται η οικογένειά μας, πού ζούμε και που έχουμε ζήσει. Το πρότυπο του οικογενειακού δέντρου θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως βάση για μια δραστηριότητα που ζητά από τους μαθητές να συλλέξουν πληροφορίες και να απεικονίσουν το γλωσσικό ιστορικό της οικογένειάς τους.

Αυτή η άσκηση ενθαρρύνει τους μαθητές να εμπλέξουν τους γονείς και τους παππούδες τους, και δημιουργεί έτσι έναν άμεσο σύνδεσμο μεταξύ του σχολείου και του οικιακού περιβάλλοντος των μαθητών. Όπως επισημαίνει ο Schader (2013, σελ. 123), ένα πιθανό αποτέλεσμα αυτού της δραστηριότητας είναι η συνειδητοποίηση ότι η μετακίνηση και η μετανάστευση είναι ένα φυσιολογικό μέρος της ιστορίας μιας οικογένειας ακόμη και για τις οικογένειες που θεωρούνται ντόπιες στην περιοχή του σχολείου.

Το γλωσσικό δέντρο μπορεί να περιλαμβάνει το πλήρες όνομα της μητρικής γλώσσας ή διαλέκτου και τον τόπο καταγωγής κάθε μέλους της οικογένειας μέχρι το επίπεδο των παππούδων. Για μεγαλύτερους μαθητές, η δραστηριότητα μπορεί να επεκταθεί ώστε να περιλαμβάνει και άλλα κλαδιά, συμπεριλαμβανομένων προ- παππούδων, θείων, ξαδελφιών. Ένα πρότυπο για ένα οικογενειακό δέντρο όπως το παρακάτω θα μπορούσε δοθεί στους μαθητές και να προσαρμοστεί από αυτούς για να σχεδιάσουν το δικό τους γλωσσικό δέντρο.



Παράδειγμα δραστηριότητας 3: Κείμενα ταυτότητας

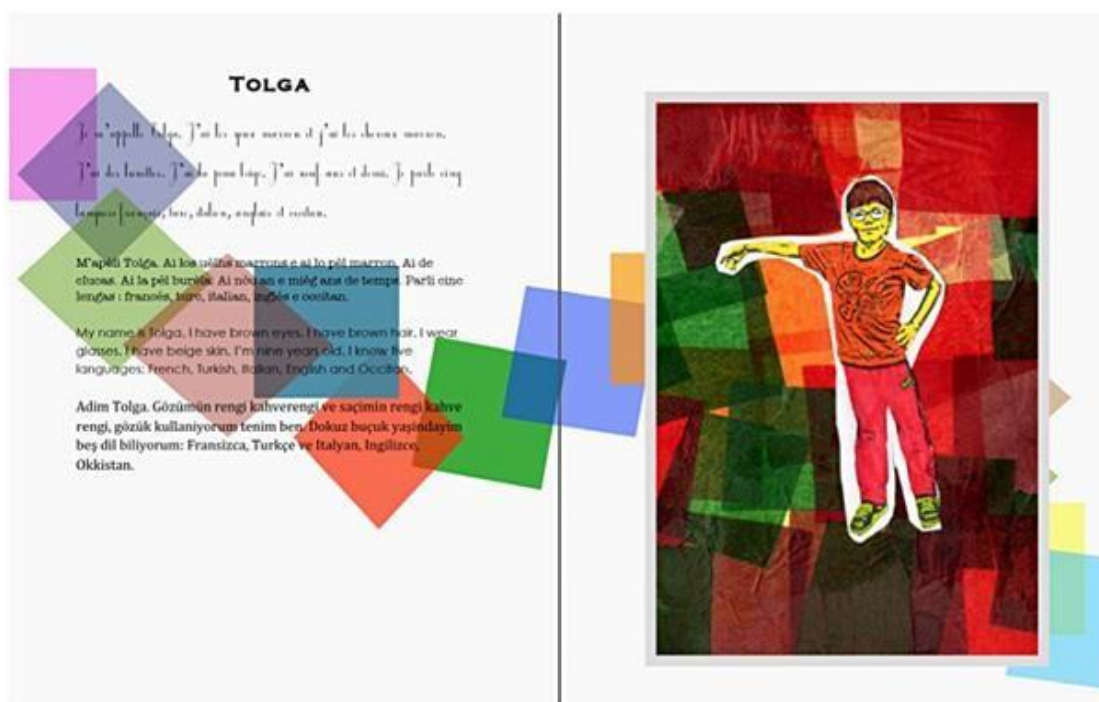
Το κείμενο ταυτότητας είναι ένας ευρύς όρος για ένα πολυτροπικό κείμενο που μπορεί να παρουσιασθεί σε διάφορες μορφές, όπως αφίσα ή κάποιου είδους ψηφιακή παρουσίαση, όπως ψηφιακή ιστορία ή εγγραφή βίντεο. Η δραστηριότητα αυτή αναπτύχθηκε από τον Jim Cummins και άλλους συναδέλφους στον Καναδά με στόχο την διασύνδεση μεταξύ τριών στοιχείων: της γλωσσικής εμπειρίας, την ενεργοποίηση της γλωσσικής ποικιλίας που διαθέτουν οι μαθητές μιας τάξης, και την συνειδητοποίηση από τους μαθητές της ταυτότητας τους (Cummins et al., 2015). Η σημασία της ανάπτυξης της εμπιστοσύνης των μαθητών στην πολύγλωσση και πολυπολιτισμική τους ταυτότητα βασίζεται στην παρατήρηση ότι οι μαθητές από τις «περιθωριοποιημένες κοινότητες» τείνουν να υστερούν στο σχολείο. Υποστηρίζεται ότι, κινητοποιώντας τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν την υβριδική τους ταυτότητα και να την απεικονίσουν στο κτίριο του σχολείου, τα κείμενα ταυτότητας μπορούν να βοηθήσουν στην προώθηση της κατανόησης και του σεβασμού της διαφορετικότητας ειδικά στην σχολική κοινότητα και ευρύτερα στην κοινωνία.

Τα κείμενα ταυτότητας μπορούν να αφορούν πολλά διαφορετικά θέματα, αλλά τα βασικά τους συστατικά είναι:

- η επικέντρωση στην πολύγλωσση και πολυπολιτισμική εμπειρία του μαθητή
- η μεταφορά του ίδιου κειμένου σε πολλές γλώσσες (π.χ. στα Αγγλικά και τη μητρική γλώσσα του μαθητή)
- η πολυτροπική έκφραση

Εκτός από την κοινωνική διάσταση της δραστηριότητας, τα κείμενα ταυτότητας είναι ένα χρήσιμο πλαίσιο για την αξιοποίηση του διαφορετικού γλωσσικού ρεπερτορίου των μαθητών. Η παραγωγή ενός προσωπικού κειμένου σε πολλές γλώσσες υπογραμμίζει την ίση αξία αυτών των γλωσσών ως τρόπων έκφρασης. Τα πολύγλωσσα κείμενα μπορούν επίσης να αποτελέσουν ένα καλό σημείο εκκίνησης για εργασίες γλωσσικής ευαισθητοποίησης, για τη σύγκριση και την αντιπαραβολή των χαρακτηριστικών των εμπλεκόμενων γλωσσών.

Ο κύριος στόχος δεν είναι η εξάσκηση σε δεξιότητες μετάφρασης ή η διασφάλιση ότι τα κείμενα είναι απαλλαγμένα από λάθη. Αντίθετα, ο στόχος είναι να γίνει ορατή η πολυγλωσσία στην τάξη και στο σχολείο, να αποφευχθεί ο σχηματισμός αρνητικών στερεοτύπων για τους μαθητές μειονοτικών γλωσσών και να δοθεί η δυνατότητα σε αυτούς τους μαθητές να χτίσουν μια ισχυρή ταυτότητα και να ανεβούν ακαδημαϊκά.



Εικόνα 1. Από: Prasad (2016)

Η παραπάνω εικόνα δείχνει μια σελίδα από ένα βιβλίο με κείμενα ταυτότητας που δημιουργήθηκαν από μαθητές σε σχολείο στο Μονπελιέ της Γαλλίας. Κάθε σελίδα διαθέτει ένα σύντομο κείμενο για τον μαθητή μαζί με μια εικόνα. Εκτός από τα Γαλλικά, ζητήθηκε από τους μαθητές να γράψουν το κείμενο στη διάλεκτο Occitan, στα Αγγλικά και στις (άλλες) μητρικές τους γλώσσες, και στην περίπτωση αυτού του μαθητή, στα Τουρκικά.

χρήση μιας μεθοδολογίας Ενεργητικής Μάθησης για την υλοποίηση μίας ή περισσότερων από τις παραπάνω δραστηριότητες σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί μελετούν την πολύγλωσση προσέγγιση στη μάθηση, σχεδιάζουν τις δράσεις (με βάση τα παραδείγματα δραστηριοτήτων που δίνονται εδώ), εφαρμόζουν τις δράσεις στην πράξη, παρακολουθούν και αξιολογούν την εφαρμογή τους, πριν τις επαναλάβουν ξανά με τους ίδιους συμμετέχοντες ή με νέους συμμετέχοντες. Εάν είναι δυνατόν, ενδιαφερόμενοι όπως οι γονείς, πρέπει να συμμετέχουν στη διαδικασία

Ιδιαίτερη έμφαση στις πολιτιστικές εκφράσεις

Παράδειγμα δραστηριότητας 1: Εργασία με βιβλία εικόνων

Μελέτες από τη Νορβηγία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ δείχνουν ότι χαρακτήρες με υπόβαθρο μειονότητας υποεκπροσωπούνται στα κείμενα της παιδικής βιβλιογραφίας (Heggernes, 2020). Ωστόσο, όπως επεσήμανε ο Heggernes, είναι σημαντικό τα παιδιά να συναντούν χαρακτήρες μυθοπλασίας με τους οποίους μπορούν να συσχετιστούν και που «φαίνονται, σκέφτονται και ζουν όπως αυτά». Αυτή η σύνδεση μπορεί να ενισχύσει το ενδιαφέρον των μαθητών και να τους κινητοποιήσει να εργαστούν με τα κείμενα αυτά.

Ταυτόχρονα, μία από τις βασικές αρχές της χρήσης της λογοτεχνίας στη διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι οι ευκαιρίες που προσφέρουν οι ιστορίες για να συναντήσει κανείς διαφορετικές προσωπικές εμπειρίες, απόψεις, στάσεις και νοοτροπίες, που μπορούν να ενισχύσουν την ενσυναίσθηση και της ικανότητας υιοθέτησης διαφορετικών απόψεων.

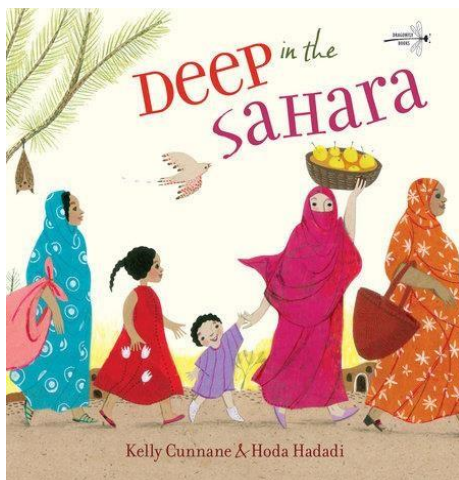
Τα εικονογραφημένα βιβλία είναι ιδιαίτερα χρήσιμα για την τόνωση της εκμάθησης γλωσσών μεταξύ των νεότερων μαθητών, επειδή οι εικονογραφήσεις διευκολύνουν την πρόσληψη του κειμένου και επειδή το κείμενο το ίδιο είναι συνήθως σύντομο και γλωσσικά απλό. Μία από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αναγνώστες στην προσπάθεια τους να διαβάσουν ένα συμβατικό κείμενο είναι η δυσκολία απεικόνισης των λέξεων και η αίσθηση της βομβαρδισμού από την ποσότητα των λέξεων στη σελίδα.

Παράδειγμα δραστηριοτήτων:

Εκτός από τη σχετιζόμενη με τη γλώσσα εργασία, ο κύριος στόχος πρέπει να είναι οι μαθητές να μελετούν το περιεχόμενο της ιστορίας και να εκθέτουν τις σκέψεις, τις ερωτήσεις και τις εμπειρίες τους. Συνεπώς, η ανάγνωση θα πρέπει να συνοδεύεται ή να ακολουθείται από ερωτήσεις σχετικά με τα κείμενα και την εικονογράφηση της ιστορίας, που προτρέπουν τους μαθητές να συζητούν για το νόημα της πλοκής, τα κίνητρα και τα συναισθήματα των χαρακτήρων καθώς και για τις δικές τους εμπειρίες, για παράδειγμα με ερωτήσεις όπως:

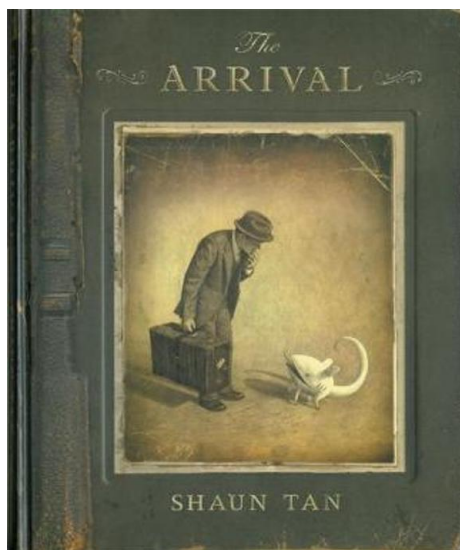
- ποιες χώρες ή ποια μέρη περιγράφονται στην ιστορία; σε τι είναι παρόμοια ή διαφορετικά με τα μέρη στα οποία έχουν ζήσει οι μαθητές;
- είναι οι κύριοι χαρακτήρες παρόμοιοι ή διαφορετικοί από τους ίδιους όσον αφορά τα ρούχα, τις συνήθειες, τις παραδόσεις;
- τι επιλογές κάνουν οι κύριοι χαρακτήρες και γιατί;
- έχουν βρεθεί οι μαθητές σε μια παρόμοια κατάσταση;
- τι θα έκαναν οι μαθητές σε μια παρόμοια κατάσταση;
- τι μπορούν να μάθουν από την ιστορία;

Ορισμένα βιβλία εικόνων που σχετίζονται με την ηλικιακή ομάδα OpenEYE, από διαφορετικές πολιτιστικές ρυθμίσεις:



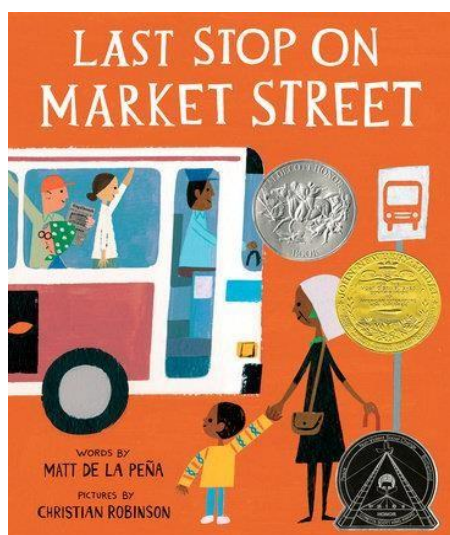
Βαθιά στη Σαχάρα (Cunnane & Hadadi, 2020)

Το βιβλίο αφορά τη Lalla, μια κοπέλα από τη Μαυριτανία που μαθαίνει τι σημαίνει το παραδοσιακό σάλι, το malafa, που φορούν οι γυναίκες στην κοινωνία της και που συμβολίζει κατά την παράδοση, τη γυναικεία φύση και την πίστη.



Η Άφιξη (Tan, 2006)

Ο βραβευμένος Αυστραλός εικονογράφος Shaun Tan έχει δημοσιεύσει αρκετά ελκυστικά βιβλία εικόνων για νέους αναγνώστες καθώς και για ενήλικες. Το Άφιξη είναι ένα βιβλίο εικόνων χωρίς λόγια που ακολουθεί έναν νεαρό άνδρα που μεταναστεύει σε άλλη χώρα, αφήνοντας πίσω τη γυναίκα του και το παιδί του. Οι εικόνες δεν καθορίζουν ποιες χώρες συμμετέχουν και ο αναγνώστης παίζει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία της ιστορίας.



Τελευταία στάση στην Market Street (De La Peña & Robinson, 2015)

Ένα βραβευμένο βιβλίο Newbery από τις ΗΠΑ που ακολουθεί ένα νεαρό αγόρι, CJ, που διασχίζει με τη γιαγιά του στη Νέα Υόρκη και αναρωτιέται γιατί τα πράγματα είναι όπως είναι

Παράδειγμα δραστηριότητας 2: Εικαστική έκφραση πολιτιστικών αξιών

Αυτή η δραστηριότητα ζητά από τους μαθητές να αναπαραστήσουν εικαστικά πολιτισμικές αξίες.

Κάθε μαθητής καλείται να σκεφθεί ποιες θεωρεί ως τις τρεις πιο σημαντικές πολιτισμικές αξίες για τον ίδιο. Για παράδειγμα, μια κοινή αντίληψη πολιτισμικών αξιών στη Νορβηγία μεταξύ των νέων μαθητών θα ήταν «ελευθερία», «δικαιοσύνη» ή «δημοκρατία».

Σχηματίζονται μικρές ομάδες των 3-4 μαθητών. Σε κάθε ομάδα, κάθε μαθητής επιλέγει τρεις αξίες και εξηγεί γιατί πιστεύει ότι αυτές εκφράζουν τον πολιτισμό του. Κάθε ομάδα συζητά τις επιλογές και καταλήγει σε δύο πολιτισμικές αξίες για να τις παρουσιάσει στους μαθητές της τάξης, και χρησιμοποιώντας φύλλα Α3, κραγιόνια, μαρκαδόρους, μολύβια κ.λπ. απεικονίζει σε σχέδιο τις αξίες που έχει επιλέξει η ομάδα.

Στη συνέχεια, ένας μαθητής από κάθε ομάδα παρουσιάζει στην υπόλοιπη τάξη τα σχέδια της ομάδας του και αφήνει τους άλλους μαθητές να μαντέψουν από τα σχέδια τις πολιτισμικές αξίες της ομάδας. Εάν δεν καταφέρουν να μαντέψουν σωστά, οι σωστές απαντήσεις αποκαλύπτονται και στη συνέχεια παρουσιάζουν με την ίδια διαδικασία τα σχέδιά τους οι επόμενες ομάδες.

Στο τέλος όλα τα σχέδια στερεώνονται στους τοίχους της τάξης και οι μαθητές μπορούν να περπατήσουν και να ρίξουν μια πιο προσεκτική ματιά.

Παράδειγμα δραστηριότητας 3: Εξερεύνηση χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς

Ο στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να εισαγάγει τους εκπαιδευόμενους πρόσφυγες ή μετανάστες στον πολιτισμό και την ιστορία της χώρας υποδοχής. Η πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει χώρους, αντικείμενα, πρακτικές πολιτιστικής σημασίας, κτίρια, βιομηχανικές δομές, τεχνολογία, τοπία, μουσική, θρησκευτικές πεποιθήσεις και παραστάσεις μεταξύ άλλων.

Οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που μπορούν να οργανώσουν για τους εκπαιδευόμενους. Ταξίδια σε μουσεία, ιστορικούς χώρους και συμμετοχή σε γιορτές είναι μερικές από τις δράσεις που ενθαρρύνουν την εκμάθηση γλωσσών. Ένας τρόπος εξερεύνησης των χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς είναι η συζήτηση και η σύγκριση του ιστορικού ρόλου και της πολιτιστικής σημασίας διαφορετικών χώρων στη χώρα υποδοχής και στις χώρες προέλευσης των μαθητών. Σχετικές ερωτήσεις θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν:

- γιατί δημιουργήθηκε το κτίριο / άγαλμα / τοπόσημο κ.λπ., πότε και πώς;
- από τι είναι κατασκευασμένο; τι είναι ξεχωριστό στην αρχιτεκτονική του;
- τι σημαίνει σήμερα για τους ανθρώπους αυτής της χώρας / πολιτιστικής περιοχής;
- με ποιους άλλους χώρους θα μπορούσατε να το συγκρίνετε;

Μερικά σχετικά παραδείγματα από τις χώρες που συμμετέχουν στο OpenEYE θα μπορούσαν να είναι:



Ο Παρθενώνας στην Ακρόπολη της Αθήνας



Η Εκκλησία Heddal Stave, Νορβηγία



Ο καθεδρικός ναός και ο πύργος της Πίζας



Το Κάστρο Predjama, Σλοβενία

Η χρήση της μεθοδολογίας Ενεργητικής Μάθησης για την υλοποίηση μίας ή περισσότερων από τις παραπάνω δραστηριότητες σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί μελετούν πώς η πολιτιστική έκφραση μπορεί να συμβάλλει στη μαθησιακή διαδικασία, οργανώνουν σχετικές δράσεις (με βάση τα παραδείγματα δραστηριοτήτων που δίνονται), τις εφαρμόζουν στην πράξη, παρακολουθούν και αξιολογούν την εφαρμογή τους, πριν τις πραγματοποιήσουν πάλι είτε με τους ίδιους συμμετέχοντες είτε με νέους συμμετέχοντες. Εάν είναι δυνατόν, διάφοροι ενδιαφερόμενοι, όπως οι γονείς, πρέπει να συμμετέχουν στη διαδικασία.

Μη τυπικές μέθοδοι μάθησης

Παράδειγμα δραστηριότητας 1: "Φροντίδα μέσω τέχνης" - εργαστήριο του Μουσείου Παιδικής Τέχνης (που πραγματοποιήθηκε σε καταυλισμούς προσφύγων 2016-2017).

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Φροντίδα μέσω τέχνης» του Μουσείου Ελληνικής Παιδικής Τέχνης περιέλαβε μια μαθησιακή διαδικασία βασισμένη στην προσωπική εμπειρία, η οποία στοχεύει σε μια βαθύτερη κατανόηση της περίπλοκης έννοιας

της φροντίδας και προσπαθεί να δείξει πώς μπορεί να εκφραστεί, όχι μόνο μέσω της ατομικής δράσης, αλλά ουσιαστικά με πιο συλλογικές μορφές δράσης.

Πιο συγκεκριμένα, στα εργαστήρια τέχνης που διοργανώθηκαν στα στρατόπεδα προσφύγων από το Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης, ο επικεφαλής του εργαστηρίου χώρισε τα παιδιά σε δύο ομάδες, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις περιέλαβαν παιδιά από την ίδια εθνοτική ομάδα και σε άλλες, παιδιά διαφόρων εθνοτικών και ηλικιακών ομάδων. Ζητήθηκε από τα παιδιά να σχεδιάσουν το περίγραμμα του κεφαλιού του άλλου παιδιού σε χαρτί, μετά στο παιδί που δημιούργησε το περίγραμμα δόθηκε η επιλογή είτε να συμπληρώσει το πορτρέτο μόνο του, ή να συνεργασθεί με το παιδί που ήταν το μοντέλο. Η κύρια ιδέα αυτού του εργαστηρίου ήταν να προωθήσει την ομαδική εργασία και συνεργασία, αλληλεπίδραση και επικοινωνία μεταξύ των παιδιών με τη βοήθεια της τέχνης, παρά τα γλωσσικά εμπόδια. Ταυτόχρονα, η προσεκτική εξέταση των χαρακτηριστικών του προσώπου των άλλων μελών της ομάδας και η

απεικόνιση των δικών τους χαρακτηριστικών, όπως φαίνονται με τα μάτια των άλλων, βοήθησε τα παιδιά να εντοπίσουν τις διαφορές και τις ομοιότητές τους και, επομένως, διευκόλυνε τη διαδικασία αναγνώρισης τους ως μελών της ίδιας ομάδας και αποδοχής των ιδιαίτερων προσωπικοτήτων τους. Επιπλέον, η αυτοπεποίθηση αυτών των παιδιών και η σημασία της συμμετοχής τους σε μια ομάδα ενισχύθηκε ακόμη και από το γεγονός ότι είχαν δημιουργήσει ένα πραγματικό έργο τέχνης, το δικό τους πορτρέτο.

Το επόμενο στάδιο της καλλιτεχνικής δραστηριότητας περιέλαβε τη δημιουργία ενός σκηνικού για αυτά τα πορτρέτα. Τα μικρότερα παιδιά δούλεψαν ατομικά, ενώ οι έφηβοι δούλεψαν ομαδικά και τα πορτρέτα τοποθετήθηκαν σε μια σύνθεση μεγάλης κλίμακας με ένα φόντο που δημιουργήθηκε από ολόκληρη την ομάδα. Η έννοια του οικοτόπου, με άλλα λόγια, ο τόπος όπου ζει και ευδοκimeί, είναι μάλλον αόριστος για έναν πρόσφυγα, ειδικά για ένα παιδί. Σε αυτό το συγκεκριμένο στάδιο τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να επιλέξουν, που ήθελαν να τοποθετηθούν. Ως εκ τούτου, μπορούσαν να δηλώσουν από πού ήρθαν ή πού ονειρεύονται να φτάσουν. είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν απλά τα συναισθήματά τους χρησιμοποιώντας απλές γραμμές και μοτίβα. Σε κάθε περίπτωση, τα παιδιά που περιορίζονται από τα εμπόδια της πραγματικότητας της καθημερινής τους ζωής είχαν την ελευθερία να εκφραστούν και να ονειρευτούν. Κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου, τα παιδιά, που κατάλαβαν τι έπρεπε να κάνουν, άρχισαν να εργάζονται πρώτα, ενώ τα υπόλοιπα τα ακολούθησαν με μίμηση. Σε πολλές περιπτώσεις, στην πραγματικότητα, ένας περιστασιακός παρευρισκόμενος δεν θα μπορούσε να διακρίνει ότι οι ομάδες αποτελούσαν παιδιά, που δεν μιλούσαν όλοι την ίδια γλώσσα. Αντιμετωπίζοντας την πρόκληση της ολοκλήρωσης ενός κοινού έργου τα παιδιά αναγκάστηκαν να ξεπεράσουν το γλωσσικό εμπόδιο και να βρουν άλλους τρόπους για να επικοινωνήσουν και να βοηθήσουν το ένα το άλλο. Παρ' όλα αυτά, η παρουσία διερμηνέα όντως διευκόλυνε ολόκληρη τη διαδικασία, ειδικά δίνοντας τις αρχικές οδηγίες, καθώς και με τη δημιουργία ενός ευχάριστου, άνετου και ασφαλούς περιβάλλοντος για να εργασθούν τα παιδιά.

Ως τελική αξιολόγηση των εργαστηρίων «Φροντίδα μέσω τέχνης» που πραγματοποιήθηκαν με παιδιά πρόσφυγες, θα μπορούσε κανείς να πει ότι τα εργαστήρια προσέφεραν σε αυτά τα παιδιά την ευκαιρία να εργαστούν σε ένα

περιβάλλον κατάλληλο για την ηλικία τους, μια ευκαιρία να γίνουν παιδιά για άλλη μια φορά. Προσέφεραν ένα ευχάριστο διάλειμμα, μια ευχάριστη εμπειρία, ένα μικρό καταφύγιο από τη σκληρή τους πραγματικότητα. Επιπλέον, καθώς οι συνεδρίες προχωρούσαν, οι σχέσεις μεταξύ των συμπαικτών εξελίχθηκαν, τα παιδιά ήρθαν πιο κοντά το ένα στο άλλο και κατάφεραν να απαλλαγούν από τις αναστολές τους, να χαλαρώσουν και να εκφραστούν ελεύθερα. Τέλος, άτομα διαφόρων ηλικιών και εθνοτήτων μπόρεσαν να συναντηθούν αβίαστα, αν και σε μικρούς αριθμούς, για να μοιραστούν μια ευχάριστη εμπειρία και να γίνουν μέλη μιας ομάδας, της οποίας κοινός στόχος είναι απλά η δημιουργία τέχνης.

Παράδειγμα δραστηριότητας 2: Αμοιβαία μάθηση (peer learning) στο μουσείο (Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, Λιβόρνο)

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Λιβόρνο έχει χρησιμοποιήσει επιτυχώς για πολλά χρόνια τεχνικές αμοιβαίας μάθησης, οι οποίες αποδείχθηκαν αποτελεσματικές τόσο με μαθητές νεαρής ηλικίας όσο και με μετανάστες.

Στα σχολεία, το μουσείο εκπαιδεύει μια επιλεγμένη ομάδα μαθητών γυμνασίου (11-14 ετών) για να βοηθήσει και να υποστηρίξει την αμοιβαία μάθηση τους κατά τη διάρκεια εργαστηρίων ή ομαδικών δραστηριοτήτων που διοργανώνονται για νεότερους μαθητές (5-10 ετών) από εκπαιδευτικούς ή διαμεσολαβητές.

Το μουσείο χρησιμοποίησε επίσης την αμοιβαία μάθηση με ενήλικες πρόσφυγες: το 2017. Στο πλαίσιο του έργου ΗΕΤΥΑ, οργανώθηκε μια ειδική ξενάγηση στο μουσείο: μια ομάδα μεταναστών ή προσφύγων εκπαιδεύτηκε για να καθοδηγήσει τους επισκέπτες (μαθητές από τοπικά γυμνάσια) μέσα στο μουσείο, χρησιμοποιώντας επιλεγμένα εκθέματα για να μιλήσουν για τον δικό τους πολιτισμό και την εμπειρία τους στην αντιμετώπιση του ευρωπαϊκού και του ιταλικού πολιτισμού.

Αυτό το σύστημα μετάδοσης γνώσεων έχει πολλά πλεονεκτήματα. Βελτιώνει την αυτοεκτίμηση των μαθητών, τους προσκαλεί να πάρουν μέρος σε δοκιμασίες, βελτιώνει τις διαπροσωπικές και επικοινωνιακές τους δεξιότητες. Οι μαθητές προσλαμβάνουν έννοιες πιο εύκολα, σε ένα περιβάλλον εργασίας στο οποίο αισθάνονται άνετα, χωρίς βαθμούς ή κρίσεις, αναπτύσσοντας επίσης δεξιότητες και εργαλεία. Επιτρέπει επίσης την αντιμετώπιση θεμάτων (όπως φιλία, αγάπη, πολυμορφία) που είναι δύσκολο να συζητηθούν με ενήλικες, ιδίως σε ένα πλαίσιο μεταναστών ή προσφύγων όπου οι πολιτισμικές διαφορές θα μπορούσαν να δημιουργήσουν εμπόδια μεταξύ μαθητή και δασκάλου. Επιπλέον, η αμοιβαία μάθηση, ακριβώς επειδή προάγει τον αμοιβαίο σεβασμό, την εμπιστοσύνη και τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών, και λειτουργεί επίσης αποτρεπτικά κατά αρνητικών φαινομένων, όπως ο εκφοβισμός ή οι διακρίσεις.

Παράδειγμα 3: Χρήση της τοπικής βιβλιοθήκης

Μελέτες δείχνουν ότι η ανάγνωση για ευχαρίστηση σε ένα μη-τυπικό περιβάλλον βελτιώνει τη γνωστική ανάπτυξη των νέων μαθητών, το λεξιλόγιο και τις μαθηματικές δεξιότητες τους και έχει μεγαλύτερη επίδραση στην απόδοση των μαθητών από ότι το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των γονιών τους (Sullivan & Brown, 2015).

Οι βιβλιοθήκες προσφέρουν ένα τέτοιο περιβάλλον όπου έχουν διεξαχθεί επιτυχημένα προγράμματα για μαθητές με προσφυγικό υπόβαθρο. Έχουν το ιδιαίτερο πλεονέκτημα ότι διαθέτουν μια ποικιλία λογοτεχνικού περιεχομένου σε διαφορετικά επίπεδα με έμφαση σε πολυγλωσσικά και πολυπολιτισμικά θέματα.

Οι βιβλιοθήκες λειτουργούν συχνά ως ευέλικτοι μαθησιακοί χώροι, που ευνοούν την κοινωνική αλληλεπίδραση και προσφέρουν μια ποικιλία μαθησιακού υλικού σε διάφορες γλώσσες. Είναι σημαντικό να υπάρχουν διαχρονικές συνεργασίες μεταξύ τοπικών βιβλιοθηκών και να χρησιμοποιούνται για την προώθηση της μη τυπικής εκπαίδευσης μεταξύ των μαθητών. Τα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως διευθυντές σχολείων, μουσεία ή άλλα ιδρύματα, όπου προσφέρεται μη τυπική εκπαίδευση σε νεοαφιχθέντα παιδιά, μπορούν να δημιουργήσουν επίσημες μακροχρόνιες συνεργασίες με τοπικές βιβλιοθήκες.

Σε αυτές τις συνεργασίες πρέπει:

- Να συμμετέχουν ενεργά οι εκπαιδευτικοί, έτσι ώστε η μη τυπική εκπαίδευση να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος και της τυπικής εκπαίδευσης. Για παράδειγμα, η λογοτεχνία που χρησιμοποιείται στην επίσημη εκπαίδευση μπορεί μερικές φορές να συμπληρωθεί στη μη τυπική, όπου η εστίαση μετατοπίζεται προς την ανάγνωση για ευχαρίστηση.
- Να συμμετέχουν και οι γονείς, οι οποίοι πρέπει ενημερώνονται για τη συνεργασία και να καλούνται μερικές φορές να είναι παρόντες στη βιβλιοθήκη μαζί με τα παιδιά τους (ίσως ιδιαίτερα στην αρχή της συνεργασίας).
- Να αξιοποιούνται τα ενδιαφέροντα των μαθητών για συγκεκριμένα είδη λογοτεχνίας.
- Να ενεργοποιείται η προηγούμενη γλώσσα και το πολιτιστικό υπόβαθρο των εκπαιδευομένων, για παράδειγμα με την ανάγνωση βιβλίων στη μητρική τους γλώσσα και βιβλίων από συγγραφείς που οι μαθητές γνωρίζουν ή για περιβάλλοντα και θέματα τα οποία τους είναι οικεία.

Η χρήση μιας μεθοδολογίας Ενεργητικής Μάθησης για την υλοποίηση μίας ή περισσότερων από τις παραπάνω δραστηριότητες σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί μελετούν το πώς η πολιτιστική έκφραση μπορεί να συμβάλλει στη μαθησιακή διαδικασία, οργανώνουν σχετικές δράσεις (με βάση τα παραδείγματα δραστηριοτήτων που δίνονται), τις εφαρμόζουν στην πράξη, παρακολουθούν και αξιολογούν την εφαρμογή τους, πριν τις πραγματοποιήσουν πάλι είτε με τους ίδιους συμμετέχοντες είτε με νέους συμμετέχοντες. Εάν είναι δυνατόν, διάφοροι ενδιαφερόμενοι, όπως οι γονείς, πρέπει να συμμετέχουν στη διαδικασία.

Μια συμμετοχική προσέγγιση

Συμμετοχή γονέων και κηδεμόνων

Την ευθύνη συμμετοχής των γονέων και κηδεμόνων στη μαθησιακή διαδικασία έχει το σχολείο ως κύριο ενδιαφερόμενο μέρος σε αυτήν τη συνεργασία. Η έρευνα σχετικά με τη συμμετοχή γονέων και κηδεμόνων επισημαίνει πρώτα και κύρια τα θετικά αποτελέσματα της καλής επικοινωνίας μεταξύ γονέων και σχολείων σε πολιτισμικά διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα (Drugli & Nordal, 2016). Η

μορφή της επικοινωνίας δεν είναι τόσο σημαντική, αλλά είναι ζωτικής σημασίας να υπάρχει καλή επικοινωνία, ειδικά για τους γονείς των νεοαφιχθέντων παιδιών.

Η χρήση μιας μεθοδολογίας Ενεργητικής Μάθησης για την υλοποίηση μίας ή περισσοτέρων από τις παραπάνω δραστηριότητες σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί μελετούν πώς η πολιτιστική έκφραση μπορεί να συμβάλλει στη μαθησιακή διαδικασία, οργανώνουν σχετικές δράσεις (με βάση τα παραδείγματα δραστηριοτήτων που δίνονται), τις εφαρμόζουν στην πράξη, παρακολουθούν και αξιολογούν την εφαρμογή τους, πριν τις πραγματοποιήσουν πάλι είτε με τους ίδιους συμμετέχοντες είτε με νέους συμμετέχοντες. Εάν είναι δυνατόν, διάφοροι ενδιαφερόμενοι, όπως οι γονείς, πρέπει να συμμετέχουν στη διαδικασία.

Παράδειγμα: Ένα γαστρονομικό παζάρι (IC Geoss)

Το εκπαιδευτικό κέντρο Geoss σε συνεργασία με το Δημοτικό σχολείο Litija διοργάνωσε ένα διεθνές γαστρονομικό παζάρι στις εγκαταστάσεις του δημοτικού σχολείου τον Φεβρουάριο του 2020. Ο κύριος στόχος της εκδήλωσης ήταν να ενθαρρύνει τη δικτύωση των γονέων των μεταναστών μεταξύ τους και επίσης με άλλα άτομα από την τοπική κοινότητα και να τους παρακινήσει να συμμετάσχουν στις επικείμενες δραστηριότητες των δράσεων που απευθύνονται σε αυτούς.

Στο γαστρονομικό παζάρι οι γονείς παρουσίασαν παραδοσιακά πιάτα από 9 χώρες, από όπου έρχονται οι μαθητές του δημοτικού σχολείου Litija: Σλοβενία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Σερβία, Πολωνία, Βόρεια Μακεδονία, Κοσσυφοπέδιο, Ρωσία, Υεμένη και Δομινικανή Δημοκρατία. Οι γονείς, ειδικά οι μητέρες, ετοίμασαν καθεμιά από δύο πιάτα, τυπικά για τη χώρα τους. Εκτός από τα πιάτα, διακόσμησαν τα τραπέζια με τυπικά αντικείμενα από τις χώρες τους και ετοίμασαν τυπωμένες συνταγές από τα φαγητά που παρουσίασαν. Οι μαθητές ετοίμασαν σημαίες και αφίσες κάθε χώρας που τοποθετήθηκαν και αυτές στα τραπέζια. Παράλληλα παίχτηκε και μουσική από αυτές τις χώρες. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια των ωρών συναντήσεων με τους δασκάλους, οπότε υπήρχαν πολλοί επισκέπτες, όχι μόνο οι γονείς των μαθητών και οι δάσκαλοι από το σχολείο, αλλά και οι κάτοικοι της περιοχής. Η εκδήλωση ήταν επιτυχής από την πλευρά των συμμετεχόντων γονέων που ήταν περήφανοι που μπορούσαν να παρουσιάσουν τη χώρα τους και επίσης από την πλευρά των επισκεπτών από την τοπική κοινότητα και το σχολείο σκοπεύει να οργανώσει ξανά μια παρόμοια εκδήλωση.

Η χρήση μιας μεθοδολογίας Έρευνας Δράσης για την υλοποίηση μίας ή περισσοτέρων από τις παραπάνω δραστηριότητες σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί μελετούν πώς η πολιτιστική έκφραση μπορεί να συμβάλλει στη μαθησιακή διαδικασία, οργανώνουν σχετικές δράσεις (με βάση τα παραδείγματα δραστηριοτήτων που δίνονται), τις εφαρμόζουν στην πράξη, παρακολουθούν και αξιολογούν την εφαρμογή τους, πριν τις εφαρμόσουν πάλι είτε με τους ίδιους συμμετέχοντες είτε με νέους συμμετέχοντες. Εάν είναι δυνατόν, διάφοροι ενδιαφερόμενοι, όπως οι γονείς, πρέπει να συμμετέχουν στη διαδικασία.